

Марія Светлакова
старший викладач, кандидат політичних наук
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольський державний університет

ПИТАННЯ ПОЛІТИКО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ПРОГРАМНИХ ЗАСАД ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Сьогодні у світі немає країн, які б вирізнялися однорідністю своєї території. Усередині майже всіх держав окремі території мають свої специфічні особливості розвитку, які визначаються поняттям регіон. Формування цих особливостей відбувається під впливом багатьох факторів, зокрема, географічного, соціально-економічного, історичного, етнічного. Італійська Республіка не є винятком. Крім регіонального дисбалансу між економічно розвинутою Північчю та менш розвинутим Півднем, у країні існують й інші ознаки, пов'язані з її неоднорідною структурою, вони обумовлені переважно історичними особливостями формування Італійської держави.

Проблеми регіональної диференціації у багатьох демократичних країнах склалися історично. Насамперед, така сформована протягом століть неоднорідність проявляє себе в певному дисонансі рівнів соціально-економічного розвитку регіонів. Регіони є сполучною ланкою між федеральним центром та виробничо-економічними структурами на його території. Значна самостійність регіонів у вирішенні багатьох питань, вимагає розробки стратегії і тактики свого розвитку, забезпечення узгодженості дій з федеральним центром та ефективної участі у взаємодії з підприємницькими структурами [9]. Отже, зважена та грамотна регіональна політика є запорукою стабільного розвитку всієї держави. Водночас вона значно впливає на еволюцію державного устрою, керівний уряд країни, структуру та ефективність національної економіки.

Якщо в країні немає такої політики, то це може стати наслідком дезінтеграції держави, а також стати і тривожним сигналом для країн, які не мають досить довгої історії демократичного розвитку. Національне об'єднання Італії, яке відбулося у 1861 р., ще довго зберігало її регіональну неоднорідність [11]. Італійська Республіка складається з двадцяти областей, які відрізняються між собою не тільки рівнем економічного потенціалу та добробуту населення, а й культурно-історичними традиціями.

Важливою складовою національної безпеки будь-якої країни, а також Італії та України є політика недопущення територіальної дезінтеграції. Ефективність регіональної політики залежить від того, наскільки вдало проходить процес підтримання компромісу між регіональними інтересами країни та місцевими

інтересами окремого регіону. У зв'язку з цим єдиною та цілісною ідеєю як державної, так і місцевої регіональної політики повинна бути стабільність міждержавних та внутрішньорегіональних відносин.

Традиційна сучасна партійна система Італійської Республіки з початку 1990 р. набирає обертів усе більшої фрагментації. По-перше, це стало наслідком економічних процесів диверсифікації регіонів та появи так званої «Третьої Італії» в достатньо розвинутих регіонах, таких як Південний Тироль, Венето, Фріулі-Венеція-Джулія, Тоскана, Емілія-Романья [2]. У зв'язку з цим підвищилася роль муніципальної еліти та окремих лідерів. На думку дослідника Л. де Вінтера, етнорегіональні партії вже й так значно впливають на партійну систему в таких обсягах, які за своїм характером нагадують боротьбу на виборах. Водночас в італійських регіонах склалася не одна «псевдоавтономна партійна система», чим уже може захопити регіональну мобілізацію.

Подібні ситуації можуть виникати досить часто, тому доцільно розглянути позиції основних політичних сил Італійської Республіки стосовно цієї моделі політико-територіального устрою країни, яку вони вважають оптимальною для всіх. Для аналізу візьмемо до уваги політичні програми – «Демократичної партії», «Вперед, Італіє», «Північної Ліги», «Руху п'яти зірок», «Союзу Центру». Кожна з наведених партій по-різному розглядає у своїй політичній програмі питання політико-територіального устрою країни.

Як показує практика, останнім часом у житті багатьох європейських держав активізувалася тенденція до політичних рухів лідерського типу з активним використанням популістських програм. Харизматичний лідер ставав головним акцентом передвиборчої програми, на якого звикли орієнтуватися італійці, завдяки особистості С. Берлусконі. Це підтверджувалося тим, що, коли італійська партійна система зазнавала чергової поразки, суспільна думка починала активно цікавитися популістськими політиками.

У політичній програмі популіста Дж. Грілло, який гучно заявив про себе на парламентських виборах 2013 та 2018 рр., продемонстровано досить неоднозначну позицію стосовно провінцій та регіонів. У програмі партії «Рух п'яти зірок» в окремому пункті, який стосувався регіональної політики, йшлося лише про необхідність закріпити позиції провінцій. Сама програма була популістською, тому більшість з її положень були декларативними. Водночас лідер партії Дж. Грілло наголошував, що шляхом децентралізації повноважень на рівні макрорегіонів та відновлення ідентичності країни Італія зможе подолати чимало труднощів регіонального характеру [4]. Отже, ідея децентралізації функцій центрального уряду стала основоположною дією у справі максимального зупинення натиску центрального уряду.

Здебільшого більшість програмних положень були спрямовані на ізоляцію від Євросоюзу. По-перше, популісти були впевнені, що всі економічні проблеми країни виходили з Євросоюзу, тому вони наполягали на поверненні до національної валюти (ліри), але не брали до уваги той факт, що повноцінна система життєзабезпечення країни потребує не євро, а опору на саму економіку Європи [5]. Цікавим моментом є те, що у зв'язку із ситуацією, яка склалася на політичній ниві щодо Європейського Союзу, 58 % виборців справді вважали, що євро є реальною причиною економічних та соціальних проблем у країні, тоді як 27 % вважали, якщо країна вийде із зони євро та повернеться до ліри, то Італія стане сильнішою [4]. По-друге, на відміну від традиційних політиків, які намагалися врятувати економіку за допомогою суспільства, «Рух п'яти зірок» був проти використання в процесі управління засобів так званої «прямої демократії» і вимагав змін у самій керівній еліті [5]. Традиційні політики не мали намірів до оновлення країни у соціальній сфері, а їхні головні дії були спрямовані на жорсткі економічні заходи за допомогою громадян шляхом підвищення податків. Отже, наступним пунктом передвиборчих обіцянок партійного лідера стало скорочення вдвічі депутатської заробітної платні, чим депутати підтверджували свою стійку позицію щодо реалізації економічних заходів не за допомогою громадян, а залучаючи безпосередньо уряд [5].

Отже, опозиційний характер, який мають подібні рухи, є дуже небезпечним, що полягає в прямому звинуваченні ЄС в проблемах, які існують у країні. Наприклад, вони звинувачують ЄС у небажанні збереження державного суверенітету, свобод та громадянських прав, а також несприятні забезпечення добробуту країни та її громадян.

На відміну від «гучної» програми популістів, «Демократична партія» у своїй офіційній політичній програмі має цілий розділ, присвячений реформі політико-територіального устрою Італії. Партія пропонує: створення так званого Сенату Автономій; заміну провінцій якісно новою формою територіального утворення, наприклад, щось середнє між регіоном та муніципалітетом; надання частини повноважень регіонів на рівень муніципалітетів [7].

Водночас окремі програмні положення партії спрямовано здебільшого на соціальну сферу. Сьогодні пошук робочих місць в Італії постає одним з актуальних питань, причиною якого є не тільки розрив між Північчю та Півднем. Намагаючись вирішити цю проблему, «Демократична партія» наполягала на проведенні реформи соціального забезпечення задля того, щоб розірвати коло низької продуктивності праці та низький рівень заробітної плати, а також підтримати жінок та молодь на ринку праці. У рамках економічної та фінансової реформи лівоцентристська партія акцентувала увагу на єднанні всіх європейських країн саме в період економічної кризи у сфері спільного використання державних фінансових програм [11]. Цими

діями «Демократична партія» намагалася зберегти єдність на європейському просторі, який через економічну кризу став поволі руйнуватись.

В умовах кризи прихильники лівого флангу приділяли чималу увагу економічному питанню. Заходи, які лівоцентристи могли застосувати в боротьбі з викликами кризи, майже нічим не відрізнялися від дій партій іншого спрямування. Насамперед, вони полягали в перегляді податкової системи, а саме боротьбі з ухиленням від сплати податків [7]. Отже, у партійних програмах майже всіх політичних сил зазначалося, що тільки глибока реконструкція податкової системи та протистояння нестабільності конкурентоспроможності у виробничій сфері могли стати порятунком для економіки Італії.

Інші складові програми партії стосувалися охорони навколишнього середовища, закріплення законодавства з боротьби проти корупції, охороною здоров'я, культурою та мистецтвом, надання перспектив для малих та середніх виробництв, боротьби зі злочинністю, питання Півночі та Півдня, боротьби з мафією. Останній пункт, у якому йшлося про присутність мафії в період кризи, ставав руйнівним елементом для будь-якої перспективи відновлення країни, а соціальна та економічна нерівність, яка існувала в регіонах Італії, теж гальмувала економічне зростання країни [7]. Тому партія наголошувала, що окрема політика держави повинна бути спрямована на захист слабких областей та досягнення в них однакових можливостей.

Особливістю партійної системи Італії, на відміну від інших країн, є те, що в країні функціонують ліберальні партії, які зберегли свою присутність у парламенті й сьогодні. Водночас ліберальні партії стали свого роду альтернативою традиційним лівим та правим спрямуванням, хоча вони згодом всеодно входили до тієї чи іншої коаліції. Оскільки Італія є країною, де існують давні регіональні протиріччя між Півднем та Північчю, окремим пунктом у політичній лінії «Союзу Центру» були закладені регіональна та національна єдність. На практиці це могло застосовуватися так, що виборці кожного регіону могли обирати індивідуально між регіональними програмами залежно від окремих потреб регіону [9].

Партія центристського спрямування «Союз Центру» приділила детальну увагу у своїй програмі фіскальному федералізму, а вже згодом наголошувала на необхідності реформування політико-територіального устрою Італійської Республіки. Зокрема, у партійній програмі центристів зазначено такі пропозиції змін, як створення різних ступенів державної влади, кожен з яких матиме належні права [1]. Що стосувалося фіскального федералізму, то, на думку партії, його потрібно розвивати як ту частину інституційної реформи, яка приведе до створення повноцінних інститутів федеративної держави.

Як партія ліберального спрямування, «Союз Центру» спирався, насамперед, на європейські цінності, чим і задовольняв частину італійців. Цінності, які спиралися

на європейську цивілізацію та ідентичність італійського народу, так само давали можливість висловити довіру щодо політики. Партія поширювала ідеї Європейського Союзу, намагаючись побудувати в італійському суспільстві нову політичну гілку, засновану на сприянні соціальному добробуту, вільному підприємництву та культурі [1].

Одна з основних партій в італійському парламенті «Вперед, Італіє» під керівництвом незмінного лідера С. Берлусконі раніше виступала з досить радикальними пропозиціями, які полягали у федералізації Італії. Таку ситуацію партії пояснюють спільними інтересами з «Лігою Півночі» – партією з сепаратистським нахилом. Однак останнім часом «Вперед, Італіє» стала на бік досить помірних поглядів. Від самого початку свого існування «Вперед, Італіє» позиціонувала себе як якісно нова партія, як партія-відповідь партійним кризам, але водночас і як спадкоємиця найкращих політичних традицій Італії, поєднуючи в собі елементи правого центру з явною орієнтацією в бік лівого реформізму та ліберального соціалізму [8]. Впродовж свого існування вона не тільки посідала головну позицію в уряді, а й стала важливим фактором перетворення італійської політичної системи загалом. Основними пунктами визначення правоцентристської орієнтації партії були: роль об'єднувальної, а не роз'єднувальної Європи; будівництво нового глобального балансу; підтримка західних цінностей, у яких не виникало поєднання фундаменталізму та тероризму [8].

Головною метою руху нової формації була повага принципів та норм конституційного права, забезпечення принципів свободи та демократії, економічного лібералізму, дотримання проєвропейського та прозахідного напрямів. Це проявлялося у зверненні лідера С. Берлусконі до народу, яке починалося зі слів подяки своїй країні та наголошенні на активній участі громадян у політичному житті Італії. Для того, щоб сама Італія та уряд робили певні дії, які зможуть задовольнити будь-які потреби суспільства, навколо політичного руху повинна була вибудуватися команда виборців, яка його підтримуватиме.

Поворотним моментом в історії Італійської Республіки завдяки Ві стала реалізація єдиної мети – йти та розвиватися як окрема ланка як в Європі, так і світі. Тому головні ідейні цінності політичного об'єднання «Вперед, Італіє» полягали в збереженні ліберально-демократичних та європейських традицій. У своїх політичних поглядах вони надихали на цінності свободи, справедливості, солідарності. Європейські цінності посідали одну чи не найголовнішу позицію ідеології партії, тому прагненню до застосування принципу субсидіарності відведено особливу роль [8].

Отже, в політичній програмі визначено загальні положення, які стосуються єдності та добробуту Італії, абсолютно для всіх італійців, які проживають як на Півночі, так і Півдні країни.

Окрему думку стосовно аналізованої проблеми має значна в італійській партійній складовій партія «Ліга Півночі», яка від початку свого створення

позиціонувала себе як сепаратистська. У питанні політико-територіального устрою Італії ця партія є найбільш радикальною. Якщо для інших вищезазначених політичних партій територіальний устрій країни є тільки одним з пунктів політичної програми, то для «Ліги Півночі» це є фундаментом усієї політичної доктрини. Розглянемо основні положення, які висувала партія: по-перше, це повна федералізація Італійської Республіки, по-друге, створення північного макрорегіону, який включатиме П'ємонт, Венецію та Ломбардію; по-третє, створення спеціального федерального Сенату, який безпосередньо представлятиме інтереси тільки територіальних утворень [10].

Історично склалося так, що Італія була державою, де існувала сильна націоналістична напруженість, тому, використовуючи антипідденні гасла, а також звинувачуючи великі партії Італії в корумпованості, «Ліга Півночі» швидко стала популярною партією серед італійського суспільства. Зазначимо, що така успішність була вигідною для С. Берлусконі, до правоцентристської коаліції якого «Ліга Півночі» згодом увійшла. Своєю чергою, партія є головним критиком ЄС з націоналістичних та консервативних позицій, вона не раз піддавала жорсткій критиці структуру єдиної Європи. Одним із головних завдань Ліги було реформування інституціонального устрою країни та його федералізація, а зовнішньополітичні проблеми країни були далеко не на першому місці. Передусім представники партії наполягали на прийнятті закону про фіскальний федералізм, а також посиленні заходів щодо нелегальних іммігрантів. Визначаючи повну залежність «Ліги Півночі» від євроскептицизму, наголосимо, що дослідники проаналізували еволюцію поглядів Ліги на європейську інтеграцію впродовж 90-х рр., обґрунтувавши, що причини різкого переходу від «європозитивізму» до «євроскептицизму» потрібно шукати у внутрішньополітичних процесах країни [10].

Основоположним документом партії, у якому були викладені всі норми та права партії, є Статут. У ньому йшлося, що об'єднання є федеральним та складається з усіх регіонів країни. За рішенням міжнародної ради, рух може приєднуватися до міжнародних організацій, які теж мали ідею досягнення незалежності окремих народів. До руху можуть приєднуватися всі громадяни, які зобов'язуються дотримуватися усіх правил згідно зі Статутом, а також сприяти гендерній рівності в керівних органах [10]. Незважаючи на скептичне ставлення до Євросоюзу, «Ліга Півночі» викладала свої основні ідеї та положення, безпосередньо спираючись на те, що Італія перебувала в Єврозоні. Одним з основних положень було те, що «Ліга Півночі» ніколи не висувала ідею бути проти самої Європи, вона насамперед скерувала свої сили на потреби суспільства. З появою світової кризи було дуже важливо те, щоб партія як політична сила стала близькою до свого електорату та задовольняла його потреби. Єдність є провідною силою Європейського Союзу, і саме за її допомогою можна зміцнити дух загальноєвропейського

інтересу, – так вважали в партії, окремо висувуючи ідею створення «нової Європи» з автономією територій. Загалом «Ліга Півночі» твердо вірить у демократію та бачить безпосередню участь суспільства у створенні тієї державної політики, в якій вони хотіли б жити [11].

Зростання сепаратистських настроїв та їх успіх в електоральному плані стає все більш стійкою тенденцією розвитку сучасної Європи. Про це засвідчують об'єктивні процеси, які супроводжуються насамперед поглибленням регіонального дисонансу, який виходить назовні не тільки в Італії, а й в інших країнах Європи. З часом інтерес до активності таких партій починає зростати, оскільки їх орієнтири, головню, скеровано на потреби громадян, що було більш детально викладено у програмах.

Програма партії представлялася на кожні парламентські вибори, і кожен раз сутність її була незмінною. Вона наголошувала на тому, що зупинить свою діяльність (яка приносила проблеми італійському уряду своїми провокаційними гаслами) тоді, коли буде досягнута її головна мета – федералізація Італії. Стосовно інтересів партії, то відразу важко визначити, до якого політичного спектру вона належить. З одного боку, партія дотримувалася консервативних, центристських або лівих позицій, з іншого, – прихильна до ліберальних ідей [3]. Втім, незважаючи на всі ці моменти, завжди входила до правоцентристської коаліції.

Важливим аспектом програми «Ліги Півночі» було максимальне передання повноважень центрального уряду в регіони. Партія входить до італійського парламенту, тому завдяки їй окремі заходи, зокрема питання охорони здоров'я, освіти і правопорядку, втілювалися в життя. Водночас партія виступала проти активного втручання держави в економіку країни, за зниження податків, а також підтримку малого та середнього бізнесу на Півночі Італії. Не залишила поза увагою партія такі моменти, як екологічна політика, яка полягала у створенні парків та заповідників, передбачала захист традиційних продуктів харчування та виступала за перетворення італійських збройних сил у регіональні [2]. Тим самим ще раз доводючи, що Північні регіони можуть спокійно існувати автономно, без втручання центрального апарату.

Отже, можна стверджувати, що всередині багатьох сучасних держав є свої специфічні особливості розвитку її окремих регіонів, Італія не є винятком. Варто зазначити, що в країні існує така нагальна проблема, як децентралізація, обумовлена не тільки проблемами економічної та фінансової нерівномірності, а так само диспропорцією розподілу промисловості за регіонами та наявністю сепаратистських тенденцій. Отже, проблема децентралізації присутня в програмних установах італійських партій та відображена в електоральній підтримці. Розглянувши положення політичних програм провідних італійських партій стосовно політико-територіального устрою Італійської Республіки, доходимо висновку, що більшість

із них виступає за розвиток регіоналізму в країні. Звісно, є інші позиції таких партій, як «Ліга Півночі» та «Рух п'яти зірок», що виступали за створення окремих макрорегіонів, прагнучи таким способом згуртувати північні регіони Італії.

Список використаних джерел

1. Appello per una costituente di centro. URL: https://udcgiovanialtamura.files.wordpress.com/2009/04/appello_costit_23giugno.pdf
2. Ferrario F. Territorio e servizio sociale. Aspetti e problemi di un intervento / F. Ferrario, G. Gottardi. Urbino: Unicopli, 2006. 326 p.
3. Garzia D. From Group Membership to Party Leadership: The Changing Determinants of Partisanship in Italy, 1968–2008. Nuffield's Working Papers Series in Politics. URL: http://www.nuff.ox.ac.uk/politics/papers/2011/Diego%20Garzia_working%20paper_2011_07.pdf
4. Il Movimento 5 stelle ha difeso il sistema altoatesino. Internazionale. 26.02.2013. URL: <http://www.internazionale.it/news/italia/2013/02/26/il-movimento-5-stelle-ha-difeso-il-sistema-2/>
5. Movimento 5 Stelle. URL: <http://www.beppegrillo.it/movimento/>
6. Per il bene dell'Italia. URL: <http://digilander.libero.it/karmaproductions/politica/programma-unione.pdf>
7. Per il bene dell'Italia: Programma di Governo 2006–2011. URL: <http://digilander.libero.it/karmaproductions/politica/programma-unione.pdf>
8. Quagliariello G. Di Forza Italia, del carisma e della durata in politica. l'occidentale: orientamento quotidiano. 31 Luglio 2007. URL: <http://www.loccidentale.it/node/5082>
9. Regionali: Udc, unità nazionale, autonomia dagli schieramenti e no a pretese leghiste. 22 gennaio 2010. URL: <https://udcmozzo.wordpress.com/2010/01/22/regionali-udc-unita-nazionale-autonomia-dagli-schieramenti-e-no-a-pretese-leghiste-2/>
10. Statuto della Lega Nord per l'indipendenza della Padania. URL: <http://www.leganord.org/phocadownload/ilmovimento/statuto/Statuto.pdf>
11. Wilson A. Multi-level Party Politics in Italy and Spain. URL: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/12882/2009_WILSON.pdf?sequence=2

Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет

Кафедра політології

**Політичні партії і вибори:
українські та світові практики**

Випуск 3

Збірник статей і тез за результатами наукової конференції
«Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті
Юрія Романовича Шведа) від 3 листопада 2018 року

Львів
ЛНУ ім. І. Франка
2019

УДК 329:324(477+100)(063)
ББК Ф 6(4 Укр) + Ф 3 (4 Укр) 68 ЛО
А 3 П 504

*Рекомендовано Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка,
протокол № 227/7 від 20 березня 2019 р.*

Рецензенти:

Бурдяк В.І. – доктор політичних наук, професор Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

Зеленько Г.І. – доктор політичних наук, професор, завідувач відділу теоретичних і прикладних проблем політології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України;

Климончук В.Й. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.

Політичні партії і вибори : українські та світові практики : зб. ст. і тез за результатами наук. конф. «Політичні партії і вибори : українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 3 листопада 2018 року / відп. за випуск Анатолій Романюк, Віталій Литвин, Ігор Осадчук. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – Вип. 3. – 284 с.

У збірнику представлено наукові статті і тези виступів учасників наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики», присвяченої питанням розвитку політичних партій та виборів і організованої для вшанування пам'яті Юрія Романовича Шведа – відомого українського партолога та псефолога.

Збірник статей та тез наукової конференції організовано секційно – відповідно до секцій проведеної конференції. У першій секції збірника розкрито проблематику партійних та інших політичних акторів регіонального рівня в Україні та світі (зокрема, політичних партій регіонального значення і з «атрибутами регіональності», їхніх ознак, особливостей і характеристик; формальних і неформальних політичних акторів регіонального рівня; особливостей взаємодії регіональних і національних політичних акторів), у другій – проблематику параметрів регіонального політичного процесу в Україні та світі.

Загалом у збірнику матеріалів конференції розміщено цікаві доробки багатьох дослідників стосовно передусім різноаспектної проблематики політичних партій і виборів на регіональному рівні. Збірник буде цікавим для політологів і всіх тих, хто цікавиться вивченням партійно-електоральної політики та регіоналізму тощо.

ЗМІСТ

| | |
|--|----------|
| ПЕРЕДМОВА..... | 5 |
| СЕКЦІЯ 1. ПАРТІЙНІ ТА ІНШІ ПОЛІТИЧНІ АКТОРИ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ | 7 |
| Анатолій Романюк. ІНДИКАТОРИ РЕГІОНАЛЬНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ПОЗИЦІОНУВАННЯ В ПАРТІЙНІЙ СИСТЕМІ..... | 7 |
| Марія Кармазіна. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ (1991 – початок 2018 рр.)..... | 16 |
| Галина Луцишин. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ ЕТНОРЕГІОНАЛЬНИХ ПАРТІЙ | 57 |
| Віталій Лебедюк. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ | 62 |
| Вадим Маркітантов, Олександр Рибщун. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ БАГАТОПАРТІЙНОСТІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ) | 68 |
| Ігор Доцяк. ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ/ЛОКАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ | 79 |
| Ярослав Ярош. ВЗАЄМОДІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ З ВИБОРЦЯМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)..... | 85 |
| Степан Рішко. ВПЛИВ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ НА ПАРТІЙНУ СИСТЕМУ: ПРИКЛАД ВИБОРІВ ДО ОБЛАСНИХ РАД ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ 2010 ТА 2015 РОКІВ | 92 |
| Антоніна Колодій. ДО ПИТАННЯ ПРО ЧИННИКИ ТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ (НЕОСНОВНИХ) ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НА РІВНІ ШТАТІВ ТА РЕГІОНІВ У США | 101 |
| Захар Чорняк. РЕГІОНАЛЬНІ ОСЕРЕДКИ ТА ДОЧІРНІ ТОВАРИСТВА В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ЛЕЙБОРИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА..... | 113 |
| Владимир (Зэев) Ханин. ПАРТИИ, ГРУППЫ ИНТЕРЕСОВ И МУНИЦИПАЛЬНАЯ И РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В ИЗРАИЛЕ: НОВЫЕ СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ .. | 117 |
| Petr Oskolkov. ETHNOREGIONAL POLITICAL PARTIES IN BELGIUM AND THE NETHERLANDS..... | 120 |

СЕКЦІЯ 2. ПАРАМЕТРИ РЕГІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ..... 127

- Юрій Якименко, Олексій Розумний.** СУСПІЛЬНІ НАСТРОЇ ТА ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ЧИННИК ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО УСПІХУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ .. 127
- Юрій Остапець, Рената Манайло-Приходько.** НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ/РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ДИЛЕМНІСТЬ У РОЗВИТКУ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ УПРОДОВЖ 1991–2015 РОКІВ 141
- Наталія Ротар.** СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА СИМВОЛІЧНИХ ЧИННИКІВ РЕГІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ . 158
- Світлана Була.** ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НА МІСЦЕВУ ПОЛІТИКУ В УКРАЇНІ ...179
- Оксана Шурко.** ІМІДЖ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ182
- Маріан Токар.** ЕТАПІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 188
- Максим Фурманюк.** УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНИЦЬКА ІДЕОЛОГІЯ ЯК РЕГІОНАЛЬНИЙ КУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В ТОТАЛІТАРНОМУ СРСР У 50–80-Х РР. ХХ СТ.198
- Кристина Червеняк.** ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ..... 205
- Валентина Кисельова.** РЕГІОНАЛЬНІ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ 211
- Марія Светлакова.** ПИТАННЯ ПОЛІТИКО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ПРОГРАМНИХ ЗАСАД ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ..... 218
- Martin Lačný.** REGIONÁLNA EKONOMICKÁ VÝKONNOSŤ ZAKARPATSKEJ OBLASTI A VÝCHODNÉHO SLOVENSKA..... 226
- Ірина Дудінська, Міхал Цірнер.** ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ У СЛОВАЧЧИНІ: УРОКИ ДЛЯ МОЖЛИВОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ 237
- Anna Polačková, Ondrej Marchevský.** HRANICE MEDZI UNIVERZITOU, SPOLOČNOSŤOU A MINISTERSTVOM VNÚTRA SR 247
- Ігор Осадчук.** ПОСТЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПАКТИ В КОНТЕКСТІ АТИПОВОСТІ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРАВЛІННЯ В БОЛІВІЇ (1985–1993) 257
- Віталій Литвин.** ФЕНОМЕН АНТИІСТЕБЛІШМЕНТСЬКИХ ПАРТІЙ: НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ 261
- Олександра Чоловська.** ПОРІВНЯННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ФОРМУЛ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ У КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ 269
- Андрій Панарін.** ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В ЕПОХУ «ЗАНЕПАДУ ЗАХІДНОГО СВІТУ» (ДО 100-РІЧЧЯ ПУБЛІКАЦІЇ «ЗАНЕПАДУ ЗАХІДНОГО СВІТУ» О. ШПЕНГЛЕРА) 276